

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Duurzaamheidsrapportage

Rijkswaterstaat en duurzaamheid

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Oog voor de leefbaarheid

Werken met oog voor het milieu en de omgeving is altijd al een uitdaging voor Rijkswaterstaat geweest. Maar sinds we in 2010 de uitvoeringsorganisatie zijn geworden van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, groeien we in een nieuwe rol. Rijkswaterstaat wil bijdragen aan een land waarin economie, ecologie, kwaliteit van leven en sociale verhoudingen in balans zijn.

We vullen deze ambitie in met een breed scala aan duurzaamheidsmaatregelen. Samenwerking, kennis en innovatie vormen daarin sleutelbegrippen. We zullen die uitdaging samen met onze maatschappelijke partners moeten oppakken. Dat

betekent wel dat je continu van elkaar een goed beeld wilt hebben waar we staan in die ontwikkeling. Daarom ontwikkelt Rijkswaterstaat een Duurzaamheidsmonitor die vanaf 2018 jaarlijks zal verschijnen.

Vooruitlopend daarop bieden we u de komende jaren alvast deze Duurzaamheidsrapportage aan. Deze rapportage laat zien hoe Rijkswaterstaat zijn nieuwe rol van uitvoeringsorganisatie voor een duurzame leefomgeving invult.

Aan de hand van pakkende, zichtbare praktijkvoorbeelden tonen we onze resultaten uit de afgelopen jaren. Hoe het eigen wagenpark is verduurzaamd, bijvoorbeeld. Onze inspanningen op het gebied van de thema's gezondheid en gebiedsontwikkeling. Maar ook hoe op ons areaal energie wordt gewonnen en bespaard. En hoe wij, samen met partners, onze wegen en vaarwegen steeds beter willen inpassen in de leefomgeving. Of het nu gaat om projecten in het kader van Ruimte voor de Rivier, de aanleg van het hoofdwegenet of het beheer van Natura 2000 gebieden.

Ik hoop dat deze rapportage onze samenwerkingspartners handvatten biedt om samen met ons initiatieven en activiteiten op te pakken. Zodat we samen maximaal kunnen bijdragen aan een betere, gezondere en aantrekkelijkere leefomgeving.

Jan Hendrik Dronkers,
Directeur-generaal Rijkswaterstaat.

Zorg voor Nederland

Rijkswaterstaat werkt dagelijks aan wegen en water en de kwaliteit van onze leefomgeving. We beschermen ons land tegen overstromingen, zorgen voor schoon en voldoende water en werken aan een bereikbaar Nederland. We vertalen beleid naar de praktijk en stimuleren andere overheden en marktpartijen om werkzaamheden innovatief en met respect voor de leefomgeving uit te voeren.

Als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu werken we er aan om duurzaamheid te verweven in onze werkzaamheden. Van oudsher hebben we al de zorg voor luchtkwaliteit, geluid, schoon water en natuur bij de aanleg en het onderhoud van wegen en vaarwegen.

Tot voor enkele jaren was de zorg voor onze leefomgeving nog niet verankerd in onze organisatie. Duurzaamheid was geen expliciete doelstelling in het beheer van wegen en vaarwegen ('onze netwerken').

Impuls

Rijkswaterstaat heeft de laatste jaren forse stappen gezet in de aandacht voor duurzame leefomgeving. De start van het vernieuwingsprogramma Duurzaam RWS in 2008 betekende een extra impuls voor de thema's duurzaam inkopen, mobiliteit van eigen medewerkers, energie en duurzame gebiedsontwikkeling.

Door de komst van onderdelen van Agentschap.nl naar RWS in 2013 werd kennis op het gebied van duurzaamheid en leefomgeving aan

onze organisatie toegevoegd. Schone bodem, duurzame mobiliteit, minder afval, lokaal klimaatbeleid en implementatie van milieuwet- en regelgeving behoorden vanaf dat moment ook tot onze expertise. Deze taakverbreding vormde mede de aanleiding dat duurzaamheid in onze missie en visie werd verankerd. Rijkswaterstaat werd dé uitvoeringsorganisatie van het gehele ministerie van IenM.

Kansen en ontwikkelingen

Als deskundig uitvoeringspartner staan we open voor kansen en ontwikkelingen. Bewust van onze verantwoordelijkheid formuleren we concrete doelen voor de zorg voor een duurzame leefomgeving. We houden rekening met de belangen van anderen en zoeken naar vernieuwende

samenwerkingsvormen. Samen met ketenpartners werken we aan de realisatie van duurzaamheidsdoelen. Dat geeft een extra dimensie aan ons werk.

Inmiddels is Rijkswaterstaat toe aan de volgende stap. Onze organisatie wil de zorg voor een duurzame leefomgeving integraal onderdeel laten uitmaken van onze werkwijze. Sinds 2014 is een traject ingezet dat moet leiden tot realisatie van hoge ambities op zes thema's.

Ambities

Met de keuze voor zes thema's geeft Rijkswaterstaat focus aan de zorg voor een duurzame leefomgeving. Door heldere doelen te stellen kan concreet gewerkt worden aan het behalen van deze ambities. Op korte termijn wordt gewerkt aan 'no-regret' maatregelen. Daarnaast wordt gewerkt aan het integreren van de duurzaamheidsdoelen in onze werkzaamheden. Daarbij zien we verschillen in rijpheid en volwassenheid van de focusgebieden binnen RWS.

Vanwege de hoge ambities op het focusgebied Klimaat en Energie zal daar op korte termijn al resultaat worden geboekt. Aan de andere kant van het spectrum zit Gezondheid nog in de onderzoeksfase. Dat neemt niet weg dat er vanwege regelgeving al heel veel gebeurt op bijvoorbeeld geluid en luchtkwaliteit.

Duurzaamheid en leefomgeving zijn onderwerpen die geworteld zijn in de kern van onze samenleving. Als uitvoeringsorganisatie van de overheid zijn we ons ervan bewust dat we onze werkwijze daarop moeten laten aansluiten. Duurzaamheid is geen "belief" maar een "harde" politiek-maatschappelijke opgave waar we als

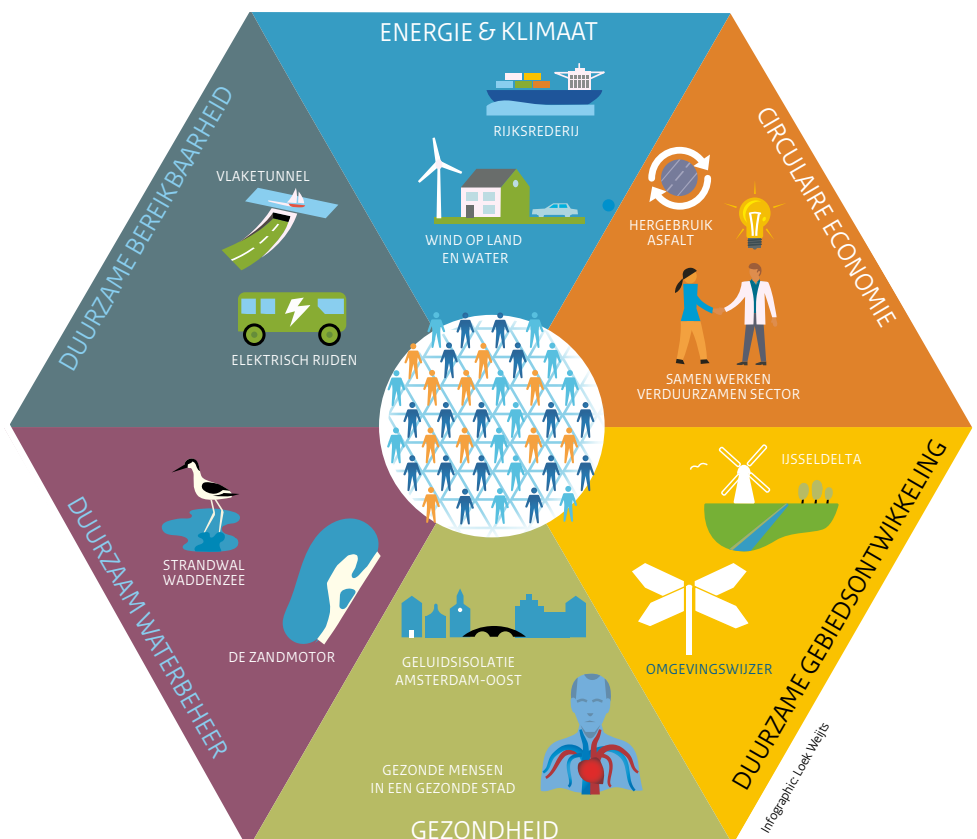
RWS in onze realisatie en in ons beheer een duidelijke, meetbare bijdrage aan kunnen leveren. Een bijdrage waarover wij bovendien verantwoording willen afleggen via onze communicatiemiddelen. In deze uitgave tonen we wat we de afgelopen jaren al hebben gerealiseerd. Vanaf 2018 zullen we daar jaarlijks in een duurzaamheidsmonitor over publiceren. Onze nieuwe duurzame werkwijze markeert een volgende fase in het bestaan van Rijkswaterstaat. Een fase waarin de zorg voor de leefomgeving en dus de zorg voor Nederland centraal staan.

Missie

Rijkswaterstaat is de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. We beheren en ontwikkelen de rijkswegen, -vaarwegen en -wateren en zetten in op een duurzame leefomgeving.

Zes focusgebieden

Rijkswaterstaat heeft in de zorg voor een duurzame leefomgeving een concretisering aangebracht door middel van een onderverdeling in zes focusgebieden. Het is voor een belangrijk deel een verdere verbreding van de scope van de thema's die eerder werden gekozen bij de introductie van RWS Duurzaam, aangevuld met nieuwe thema's zoals gezondheid.

Focusgebied: circulaire economie

Samen werken aan het verduurzamen van de sector

Minder beton verwerken in de zeekering of beton toepassen met een duurzamere samenstelling. Maar ook het hergebruik van asfalt bij de aanleg van een nieuwe rijksweg. Op allerlei manieren geven Rijkswaterstaat, opdrachtgevers en opdrachtnemers invulling aan het kabinetsbeleid dat is gericht op groene groei. In de Green Deal Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) werken we met volle inzet mee aan het duurzaam maken van de sector.

Duurzaamheidscriteria

Rijkswaterstaat staat voor de uitdaging om in 2020 20% energie te besparen ten opzichte van 2009. En de milieuprestatie van materialen eveneens met 20% te verbeteren. Die doelstelling proberen we mede te realiseren door te voldoen aan de duurzaamheids-criteria voor overheden.

Voor de eigen organisatie kijken we naar energiegebruik en milieupaspecten bij de aanschaf van ICT, huisvesting, het wagenpark en de vloot. De grote besparingen realiseren we echter bij de aanbesteding en uitvoering van projecten.

Green Deal

De Green Deal Duurzaam GWW werd in juni 2013 door 21 marktpartijen en overheden waaronder Rijkswaterstaat, ondertekend. Ruim een half jaar later,

in februari 2014, sloten nog eens 8 partijen, waaronder 6 provincies, zich aan.

De aangesloten partijen zijn er van overtuigd dat duurzaamheid vanuit het principe van people-planet-profit een vast plekje verdient bij het maken van plannen en het bouwen, onderhouden en gebruiken van nieuwe en bestaande werken.

Rijkswaterstaat hanteert de aanpak GWW al sinds 2010. We streven ernaar om inschrijvingen voor projecten te beoordelen op totale kosten voor aanleg en beheer en maken, waar mogelijk, energiereductie onderdeel van het contract. Ook dagen we aanbieders uit om milieuvriendelijke

producten aan te bieden, waarbij de opdrachtnemer de ruimte krijgt om met innovatieve oplossingen te komen.

Gezamenlijk instrumentarium

Omdat in de planfase de grootste duurzaamheidskansen liggen, starten de partijen al in een zo vroeg mogelijk stadium met de duurzame aanpak. Hierbij maken zij gebruik van een viertal instrumenten. Daarmee kan de duurzaamheid op samenhangende wijze worden gemeten, getoetst en geborgd.

De Omgevingswijzer is een instrument om duurzaamheid in projecten en andere ruimtelijke opgaven in kaart te brengen. Aan de hand van een checklist geeft de Omgevingswijzer weer hoe het project per onderdeel scoort. Als men weet op welke duurzaamheidsthema's winst te behalen is, kunnen met het Ambitie-web ambities worden geformuleerd en kansen onderzocht.

Tijdens het offertetraject kunnen we meestal gebruik maken van de

CO₂-prestatieladder. Dit is een certificeringssysteem waarmee de inschrijvende aannemer kan aantonen welke maatregelen hij neemt om de CO₂-uitstoot als gevolg van werkprocessen binnen het bedrijf en zijn projecten te beperken. Om de duurzaamheid van het materiaal- en energiegebruik van het aangeboden ontwerp te berekenen wordt de DuboCalc-methodiek gebruikt.

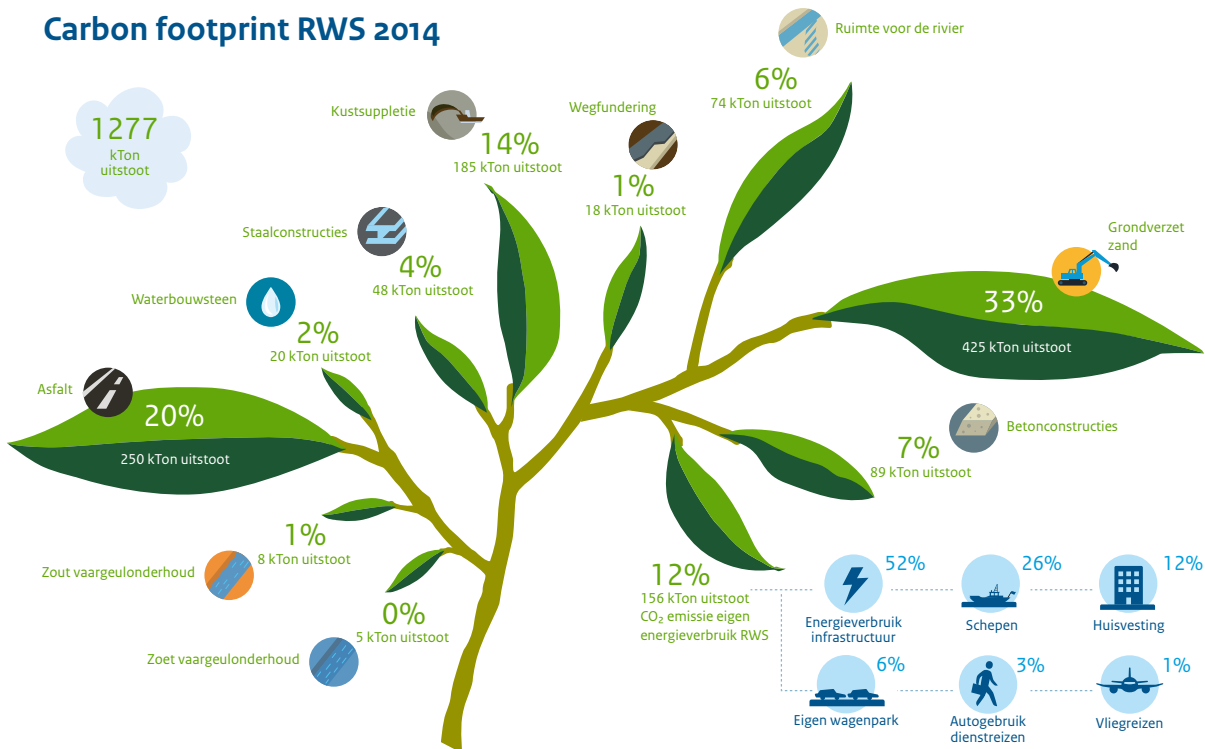
Goede resultaten

De gezamenlijke aanpak heeft inmiddels tot interessante resultaten geleid. Bij de aanleg van duurzame dijkversterking in Zeeland was de uitdaging om, uitgaande van de Milieu Kosten Indicator (MKI-waarde), minder beton toe te passen of te komen tot een duurzamere productie. Haringman Betonwaren ontwikkelde een betonblok dat zich onderscheidt door een nieuwe betonsamenstelling. Door de toepassing in de projecten Sint Philipsland en Krabbendijk is circa 50% op de CO₂-uitstoot bespaard. Deze besparing staat gelijk aan 3.100 ton CO₂-uitstoot, de jaarlijkse uitstoot van ongeveer 360 huishoudens.

Op de N50, tussen Ramspol en Ens, werd de oude Ramspolbrug vervangen door een hogere en bredere brug. Tijdens de studiefase prikkelde Rijkswaterstaat ingenieursbureaus met een 'oplossingsvrije uitvraag' om een energie neutrale brug te ontwerpen. Dat resulteerde uiteindelijk in een ontwerp waarbij de energie voor de brug uit het elektriciteitsnet komt, maar waarbij 320 zonnepanelen energie opwekken en 'terug leveren' aan het net. Het leverde een brug op die energiezuinig is en op jaarbasis meer energie produceert dan verbruikt.

Bij het op diepte houden van vaargeulen wordt met groot en zwaar materieel gewerkt. Daarbij wordt veel brandstof verstoofd waarbij CO₂ vrijkomt. Daarom hebben we in 2012 bij de aanbesteding voor de contracten voor vaargeulonderhoud op de Noordzee de CO₂-prestatieladder ingezet. De aanbesteding was succesvol en leerzaam voor zowel Rijkswaterstaat als de markt. We passen de CO₂-prestatieladder nu standaard in projecten toe.

Carbon footprint RWS 2014

Reductiedoelen

Besparing t.o.v. 2009

CO₂ reductie in 2020

Betere milieuprestatie materialen in 2020

CO₂-uitstoot

in kTon van energiegebruik RWS

Focusgebied: circulaire economie

Greenway LE: duurzaam en energiezuinig

Rijkswaterstaat stelt hoge eisen aan duurzaamheid bij de aanleg of vervanging van rijkswegen. Daarom hebben we het duurzame asfalt Greenway LE, ontwikkeld door wegebouwer Heijmans, aan een aantal intensieve tests onderworpen. Die pakten

positief uit. Onlangs is het nieuwe asfalt opgenomen in de lijst van gevalideerde materialen en daarmee is het goedgekeurd voor gebruik als onder- en tussenlaag op de Rijkswegen.

Aanleg en onderhoud van asfalt vormt een belangrijk aandeel (23%) van de CO₂-productie van Rijkswaterstaat. Om de uitstoot te verminderen zou een verbetering van het productieproces van asfalt aanzienlijk helpen. Dat maakt het innovatieve asfalt van Heijmans zeer doeltreffend.

Temperatuur

‘Groener asfalt zonder extra kosten’, zo noemt wegenbouwer Heijmans het duurzame Greenway LE. “Door een vernieuwd productieproces kan het asfalt worden geproduceerd en verwerkt bij een lagere temperatuur (105 graden in plaats van 160 graden). Dit terwijl bij deze lagere temperatuur tot wel 60% oud asfalt wordt hergebruikt,” vertelt Gerbert van Bochove van Heijmans.

“Met name die combinatie is uniek. Wereldwijd slaagt men er wel in om asfalt bij lagere temperaturen te produceren, maar niet in combinatie met een hoog hergebruik van oud asfalt. Wij hebben nu een voorbehandeling voor oud asfalt ontwikkeld, waardoor we met een hoog percentage gerecycled asfalt op een lage productietemperatuur een volledig homogeen asfalmengsel kunnen produceren.”

De innovatieve productiewijze levert niet alleen een energiereductie op, maar ook vermindering van de uitstoot van CO₂, NO_x en andere emissies. Bovendien is het asfalt ARBO-vriendelijk (geen asfaltdampen) en sneller in gebruik te nemen, omdat je er meerdere lagen per nacht mee kunt aanbrengen.

Testen

Het Innovatie Testcentrum (ITC) van Rijkswaterstaat en TNO Delft hebben het nieuwe asfalt sinds 2012 uitvoerig getest. Allereerst werd tijdens de productie het energieverbruik gemeten. Daaruit bleek dat het nieuwe asfalt leidt tot een energiebesparing van circa 25%, en er dus een kwart minder CO₂-uitstoot plaatsvindt ten opzichte van normaal asfalt.

Na de testfase werd het asfalt als onderlaag aangebracht op een vluchtstrook op de A2 en op een testvak op de N65 bij Vught. Uit een aantal proefmonsters bleek dat het asfalt aan de strengste eisen voor zwaarbelaste snelwegen voldoet.

“60% oud asfalt wordt hergebruikt”

Gerbert van Bochove, Heijmans.

Daarmee is Greenway LE gelijkwaardig aan tussen- en onderlagen die op traditionele wijze worden geproduceerd. Afgelopen zomer werd het nieuwe asfalt voor het eerst in de praktijk gebruikt op de A27 in West-Brabant.

“Rijkswaterstaat heeft hoge eigen gesteld aan ons asfalt en er een aantal toptechnologen naar laten kijken. Uiteindelijk bleek ons product gelijkwaardig aan de bestaande asfaltsoorten,” vertelt Van Bochove. “Ons asfalt mag nu ook worden gebruikt bij de aanleg van alle rijkswegen in Nederland. Daar zijn we uiteraard best trots op.”

Focusgebied: energie & klimaat

Lean and Green

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft op 8 november 2012 de Lean and Green Personal Mobility Award ontvangen.

Het ministerie heeft een CO₂-reductiedoel opgesteld voor de eigen organisatie. Daarbij kijkt de organisatie naar emissies die voortkomen uit het gas- en elektriciteitsverbruik van al haar kantoren, het eigen wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en het brandstofgebruik door de schepen van de Rijksrederij.

Sinds 2011 zijn er op de verschillende onderdelen aanzienlijke besparingen gerealiseerd. Bij onze huisvesting is er niet alleen minder energie verbruikt door het afstoten van gebouwen, maar ook door energiebesparende maatregelen.

De invoering van elektrisch rijden, betere benutting van tele-vergaderen en toepassing van het nieuwe rijden, leidde tot bezuinigingen bij ons eigen wagenpark. De invoering van de Mobilitymixx kaart zorgde voor een afname van de CO₂-uitstoot bij het woon-werk verkeer.

Krachttoer Rijksrederij

In ons streven om in 2016 20% CO₂ te besparen ten opzichte van 2011 speelt de Rijksrederij een belangrijke rol. De inzet van de circa 120 vaartuigen is goed voor 45% van de CO₂-uitstoot van het ministerie van Infrastructuur en Milieu onder de scope van het Lean and Green-doel. Door te besparen op het brandstofverbruik zet de Rijksrederij in op een vermindering van 17,8% ten opzichte van 2011. In 2014 was al een vermindering van 13,4% gehaald.

Sinds 2009 is de Rijksrederij een zelfstandig opererend onderdeel binnen Rijkswaterstaat Zee en Delta. De dienstverlening van de Rijksrederij bestaat uit het leveren van schepen, zonder of met bemanning en taakuitvoering voor de Douane, Kustwacht, het Ministerie van Economische Zaken en Rijkswaterstaat. Ook levert de Rijksrederij diensten aan overige klanten. Pieter-Johannes Steenbergen heeft de opdracht de vloot van de Rijksrederij kostenefficiënter te maken en daarnaast is hij verantwoordelijk voor het verduurzamen van de vloot.

Vier pijlers

“De combinatie van deze beide taken biedt interessante mogelijkheden,” legt Steenbergen uit. “Aan de ene kant onderzoeken we hoe we de vloot op een andere, efficiëntere manier kunnen inzetten en tegelijkertijd sturen we op een milieuvriendelijke

manier van werken. Onze aanpak is gebaseerd op 4 pijlers, waarvan de inzet van biobrandstof bij zeeschepen op de korte termijn het meeste rendement gaat opleveren. Maar ook door beter samen te werken, bewustwording van eigen gedrag en door meer walstroom te gebruiken kunnen we aanzienlijke besparingen realiseren.”

Grote verwachtingen heeft Steenbergen van de inzet van bio-brandstof bij de zeegaande schepen, die verantwoordelijk zijn voor de helft van de CO₂-uitstoot. “Het gaat nu nog om een pilot waarbij 3 schepen zijn betrokken. Een primeur, als eersten in Nederland passen we dit brandstofmengsel toe op zeegaande schepen.”

“Rijkswaterstaat past als eerste dit brandstofmengsel toe”

Pieter-Johannes Steenbergen

Brandstofwinst

Een meer gecoördineerde manier van werken heeft de afgelopen jaren eveneens tot besparingen geleid. “Een concreet voorbeeld is de inzet van de schepen op de Waddenzee. Daar

worden patrouilles gehouden, vindt betonningswerk plaats en doen we onderzoek, meetwerk en visserij-beheertaken. Door een aantal werkzaamheden te combineren was het mogelijk om de opgedragen taken uit te voeren met 9 in plaats van 11 schepen.”

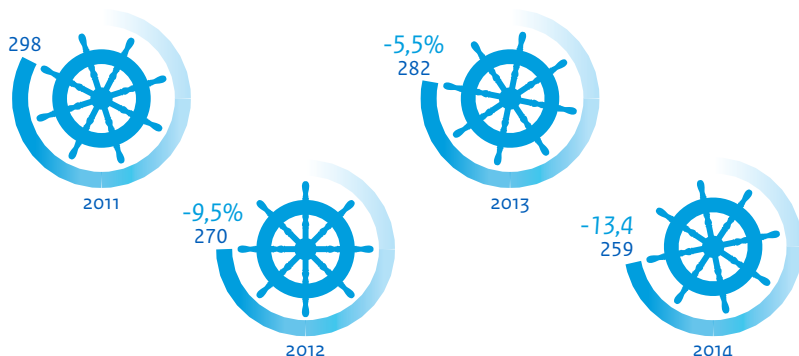
Ook het gebruik van walstroom in de havens leidt tot een lager brandstofgebruik. “Scheepsmotoren hoeven minder te draaien om generatoren aan te drijven, als we vaker gebruik maken van elektriciteit van de wal.”

Bewustwording

Tenslotte investeert de Rijksrederij in bewustwording van de invloed van het vaargedrag op het brandstofverbruik bij de circa 230 bemanningsleden van de schepen. “We verzorgen trainingen zuinig varen, maken verbruikscurves en vragen de bemanning om ideeën voor zuinig varen aan te leveren.”

Medio 2015 staat de teller op 13,4% relatieve besparing. Of de Rijksrederij volgend jaar het gestelde doel gaat halen is ook afhankelijk van de opdrachtgevers. “Deze leggen jaarlijks een aanvraag met een vaarprogramma voor. Als het programma voor volgend jaar er weer heel anders ziet, heeft dit vanzelfsprekend ook zijn uitwerking op het brandstofverbruik,” aldus Steenbergen.

CO₂ Rijksrederij 2011 - 2014 kg CO₂/draaiuur % t.o.v.2011

Focusgebied: energie & klimaat

Energie besparen

Het besparen van energie is een belangrijk middel om de uitstoot van CO₂ te verminderen. Daarom verlaagt Rijkswaterstaat het eigen energieverbruik.

Om in 2020 20% minder energieverbruik te realiseren ten opzichte van 2009, zorgen we ervoor dat energiebewust handelen in onze werkwijze vanzelfsprekend is. We hebben daarom afspraken over energiebesparing gemaakt met onze opdrachtgever, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, en met onze eigen diensten.

Daarnaast zorgen we voor energiereductie op onze eigen terreinen en vastgoed. Er wordt waar mogelijk energie bespaard op de eigen vloot, objecten als tunnels, bruggen en sluizen en verlichting. Ook investeren we in energiebesparende maatregelen in de eigen kantoren en kijken we naar het reisgedrag van onze medewerkers.

Dynamische en dimbare verlichting blijkt succes

Zonder dat de weggebruiker er erg in heeft, past de verlichting van de Vlaketunnel onder het Kanaal van Zuid-Beveland zich vloeiend aan aan de lichtsterkte bij de ingang van de tunnel. Niet alleen is dat veiliger voor de automobilist en motorrijder, het scheelt bovendien aanzienlijk in de energiekosten. Het systeem wordt daarom steeds vaker toegepast bij andere tunnels in ons land.

“We verbruikten in de Vlaketunnel onnodig veel stroom.”

Peter van Heese

Peter van Heese, adviseur bij het district zuid van Zee en Delta, toont het overzicht staatje met daarop het energieverbruik van de 330 m lange Vlaketunnel. Daaruit blijkt dat, ná het verder optimaliseren van de lichtregeling in dit voorjaar, het energieverbruik met maar liefst gemiddeld 8.000 kWh per maand is afgenomen.

LED-verlichting

Bij de Vlaketunnel zijn energiebesparing en duurzaamheid belangrijke onderwerpen. Dat is al zo sinds 2009, toen de tunnel als eerste in Nederland werd voorzien van LED-verlichting. De TL-lampen, die om de 2 jaar moesten worden vernieuwd, werden vervangen door honderden onderhoudsvriendelijke LED-lampjes die zeker 10 jaar meegaan.

Verrassend genoeg verminderde aanvankelijk het energieverbruik in de tunnel na de renovatie nauwelijks. Een toename van controle- en beveiligingsapparatuur en niet goed afgestelde tunnelverlichting waren hier de oorzaak van. Toen de maximumsnelheid op de A58 het afgelopen jaar werd opgevoerd van 120 naar 130 km/h en de verlichting daarop moest worden aangepast, besloot Zee en Delta de tunnelverlichting waar mogelijk te optimaliseren.

Lichtstelsysteem

Het principe van het lichtstelsysteem is op het oog eenvoudig. Een zogeheten L20-camera bij de tunnelmond meet het licht net buiten de tunnel. Schijnt de zon volop, dan branden de LED-lampjes in de tunnel feller, is het

donker dan passen de lampjes zich automatisch aan. Daardoor wordt voorkomen dat weggebruikers te maken krijgen met een te grote overgang van buitenlicht naar kunstlicht.

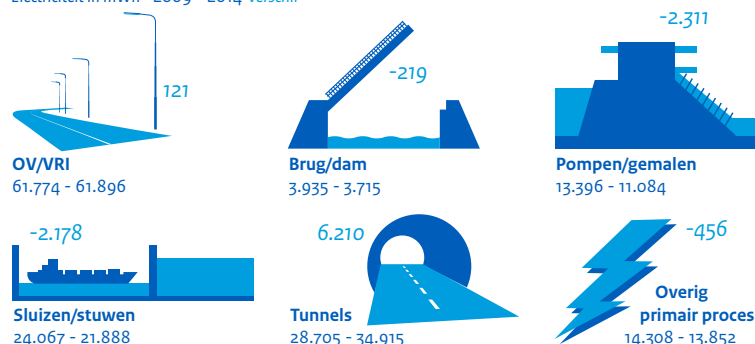
“Voordat we met de verlichting aan de slag gingen, hebben we eerst lichtmetingen verricht. Vervolgens hebben we gekeken aan welke eisen we vanuit de richtlijnen moesten voldoen. Het bleek dat de verlichting in de tunnel veel te fel was,” legt Peter uit. “Daardoor verbruikten we onnodig veel stroom. Het was dus niet alleen een kwestie van het vervangen van lampen, maar zeker ook van de juiste afstelling.”

Besparingsplan

De maatregelen in de Vlaketunnel zijn opgenomen in het energiebesparingsplan 2015-2020. “De Vlaketunnel is 1 van de circa 100 energiebesparingsmaatregelen die we in het plan hebben opgevoerd. Waar mogelijk voeren we onder andere dynamische verlichtingsystemen in, vervangen we oude lampen door LED-licht en schakelen we lampen uit als dat mogelijk is,” aldus Peter.

Energiebesparing op de kunstwerken en installaties

Electriciteit in mWh - 2009 - 2014 verschil

OV/VRI staat voor Openbare Verlichting en Verkeersreginstallaties. Het verbruik is toegenomen omdat het aantal kilometer rijksweg is uitgebreid. Ook bij de tunnels is het totale verbruik toegenomen, door de toename van het aantal tunnels, waaronder de Leidscherijntunnel in Utrecht.

Focusgebied: energie & klimaat

Energie winnen

Voor het opwekken van duurzame energie, stelt Rijkswaterstaat actief zijn eigen terreinen en vastgoed beschikbaar. Ook bij opdrachtnemers verwachten we duurzaamheid. We nemen daarom duurzame resultaten op in onze uitvragen.

Voor de winning van duurzame energie via onze eigen bezittingen, richten we ons vooral op windenergie, zonne-energie en energie uit biomassa. Met name in het opwekken van energie met behulp van windmolens op land en zee is de afgelopen jaren succesvol ervaring opgedaan.

Hoewel we als Rijkswaterstaat de rol hebben van (mede-)bevoegd gezag, handhaver, controleur en beheerder zijn van wegen, vaarwegen en het watersysteem, zijn we in principe zelf geen energieproducent. Wel faciliteren we marktpartijen bij de bouw van windparken op land en zee, zonne-energie projecten en stimuleren een hoogwaardige toepassing van de beschikbare biomassa.

Wind op land in water

Ze torenen hoog boven het voor-malige werkeiland uit: de 12 windenergie-molens die samen het Windpark Neeltje Jans vormen. Op het land en toch midden in het water. Binnen enkele jaren zal het aantal molens zijn verdubbeld. Dan leveren ze gezamenlijk meer dan 70 MW groene stroom, genoeg om ruim 70.000 huishoudens het hele jaar door van stroom te voorzien.

Windpark Neeltje Jans is 1 van de 5 windparken in de provincie Zeeland. 3 van die parken zijn of worden gebouwd in het gebied dat Rijkswaterstaat beheert. Naast Neeltje Jans zijn dat Windpark Kreekrak bij Bergen op Zoom en Windpark Krammersluizen ten noorden van de Anna Jacobapolder. Samen zijn de parken goed voor in totaal 250 MW aan duurzame energie.

Arjan Verweij, senior adviseur bij Zee en Delta, staat sinds het jaar 2000 aan de wieg van de planontwikkeling voor de parken. "Sinds enige tijd stimuleert Rijkswaterstaat ondernemers via RWS Partner om gebruik te maken van het

eigen areaal. Op die manier werkt onze organisatie eraan mee dat we een maximale opbrengst aan duurzame energie genereren."

Neeltje Jans

Bij Windpark Neeltje Jans zijn begin deze eeuw 8 kleine windmolens vervangen door 4 grote molens. Ook ten noorden en zuiden van het werkeiland verzezen 8 windmolens. "De komende jaren worden er aan de andere kant van het Topshuis, waar de controlekamer voor de Oosterscheldkering is gevestigd, nog 9 windmolens gebouwd," legt Arjan uit. De start van de bouw is voorzien in 2017 en naar verwachting zijn de 9 molens in 2020 operationeel.

Die planning hopen we ook te halen bij het Windpark Krammersluizen. Op de Philipsdam tussen de Anna Jacobapolder en het Zuidhollandse eiland Goeree Overflakkee, worden over een paar jaar 34 windmolens met een vermogen van circa 100 MW gebouwd. Bijzonder is dat we hier ook windmolens op de waterkering laten bouwen.

Wind op zee

Als beheerder van de Noordzee en adviseur van het ministerie van Economische Zaken is Rijkswaterstaat nauw betrokken bij de aanleg en instandhouding van een aantal windparken op zee. Deze moeten in 2023 5 miljoen huishoudens in Nederland van stroom voorzien.

Marktpartijen bouwden de afgelopen jaren voor de kust het Windpark Egmond aan Zee en het Prinses Amalia Windpark. Deze hebben een gezamenlijk vermogen van 228 MW. Daarnaast zijn er windparken in aanbouw voor de kust van Noordwijk (Luchterduinen, 139 MW) en Gemini 1 en 2 (boven de Wadden, 600 MW).

Als uitvloeisel van het Energieakkoord voor duurzame groei, dat meer dan 40 organisaties ondertekenden, worden voor parken bij Borssele kavelbesluiten voorbereid. Ook zijn er plannen om windmolenparken aan te leggen bij de Hollandse Kust Zuid en Noord. Hiervoor moeten de verschillende procedures nog worden opgestart. Deze parken zijn samen goed voor 3500 MW.

Focusgebied: duurzame gebiedsontwikkeling

Gebiedsontwikkeling

De grootste winst voor duurzaamheid is te behalen aan het begin van een project. We bepalen dan hoe we een weg, brug, tunnel of sluis aanleggen en met wie we samenwerken. Daarbij stimuleren we bijvoorbeeld het gebruik van duurzame materialen en vermindering van CO₂-uitstoot.

Rijkswaterstaat werkt al heel lang aan aspecten van duurzaamheid. Dat wil zeggen dat we bij het ontwikkelen van een gebied letten op gevolgen voor de natuur en ecologie, geluid en

luchtkwaliteit, bereikbaarheid en veiligheid.

Het is daarom belangrijk dat opdrachtgever en opdrachtnemer bij grote projecten dezelfde taal spreken, zowel in de voorbereiding als bij de uitvoering.

Sinds enkele jaren beschikt Rijkswaterstaat over de zogeheten Omgevingswijzer die ervoor zorgt dat gebiedsontwikkeling op een gestructureerde wijze wordt aangepakt. Steeds vaker bekijken de partijen aan de hand van dit instrument welke mogelijkheden er zijn om een gebied integraal te ontwikkelen.

Meerwaarde voor ruimtelijke kwaliteit

Fietsen, wandelen, varen en vissen in een waterrijk gebied, waar roerdomp, karekiet, rietzanger en purperreiger zich net zo thuis voelen als de mensen die er wonen of recreëren. Dat kan binnenkort in de IJsseldelta, een prachtig gebied ten zuidenwesten van Kampen. Wat begon als een waterveiligheidsmaatregel is uitgegroeid tot een project waar waterveiligheid en ruimtelijke ontwikkeling hand in hand gaan.

De plannen voor een waterveilige IJsseldelta ontstonden na 1995, toen Nederland tot tweemaal toe te maken kreeg met dreigende overstromingen. Het Rijk besloot daarop zoveel mogelijk met ruimtelijke, rivierverruimende maatregelen te anticiperen op de toenemende hoeveelheid waterafvoer als gevolg van de klimaatverandering. Voor de IJsseldelta werd gekozen voor een verlaging van het zomerbed.

Ontwikkelingen

Als alternatief werd ook een hoogwatergeul tussen de IJssel en het Dronter- en Vossemeer onderzocht. “In het gebied rond Kampen speelden op dat moment nog een aantal andere ontwikkelingen, zoals de aanleg van de Hanzelijn, de opwaardering van de

N50 en de bouw van 4.000 tot 6.000 woningen in Kampen,” legt Regina Havinga, senior adviseur Waterbouw en Ecotechniek bij Rijkswaterstaat uit.

“Aanpak leidt tot verbetering ruimtelijke kwaliteit”

Regina Havinga

Het Rijk besloot, in overleg met provincie, waterschappen en gemeenten, in verband met problemen rond grondwaterstand en drinkwatervoorziening, om niet alleen over te gaan tot zomerbedverdieping vanaf Kampen (en niet vanaf Zwolle), maar ook tot de aanleg van de hoogwatergeul. Die geïntegreerde aanpak bood ook mogelijkheden voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Waterstanddaling

“Rijkswaterstaat en de provincie Overijssel zijn gezamenlijk opdrachtgever voor de realisatiefase,” zegt Havinga. De hoogwatergeul, die Reevediep is gedoopt, vormt straks de

nieuwe waterverbinding tussen IJssel en Drontermeer. Deze geul zal bij extreem hoogwater water van de IJssel afvoeren. Dat leidt bij Zwolle tot een waterstanddaling van 41 cm.

De samenwerking tussen de verschillende partijen heeft geleid tot een duurzame aanpak van de problematiek. “Er komt circa 400 ha natuur bij en er wordt 30 km aan fiets- en wandelpaden aangelegd. Het Reevediep wordt een nieuwe vaarverbinding voor de recreatievaart, de bereikbaarheid verbetert, woningbouw aan het Reevediep is straks mogelijk en tenslotte wordt ook de agrarische structuur versterkt.”

De gebiedsontwikkeling vormt een belangrijke impuls voor het vestigingsklimaat en de economie van Zwolle en Kampen en wordt breed gedragen door de betrokken partijen. Rijkswaterstaat en de provincie zien erop toe dat het landschap wordt omgevormd tot een open weidelandschap, omzoomd door hooilanden, riet en ruigtes. Dat is de meerwaarde van de gebiedsontwikkeling die in Overijssel succesvol ter hand is genomen.

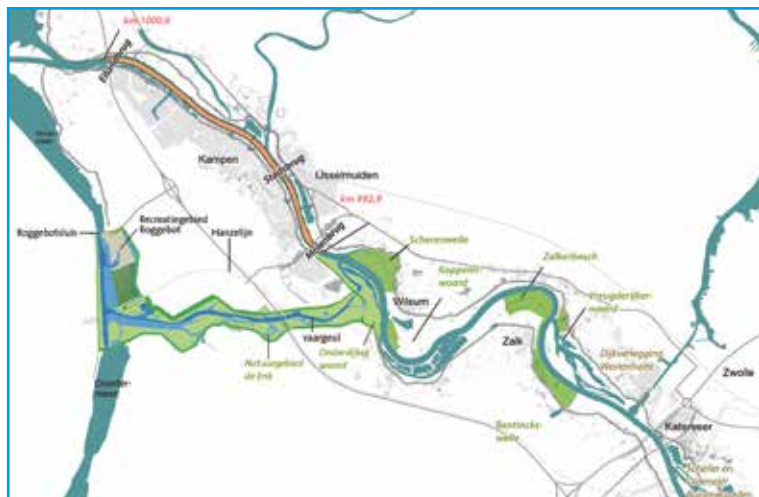

Foto: Natuurmonumenten

Focusgebied: duurzaam waterbeheer

Natura 2000 beheerplannen

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie, gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. Natura 2000 zorgt voor de instandhouding van kwetsbare soorten en habitats. Daartoe zijn per aangewezen Natura 2000-gebied zogenaamde instandhoudings- en verbeterdoelen vastgesteld.

Als grootste beheerder van Natura 2000-gebieden in Nederland is Rijkswaterstaat verplicht beheerplannen op te stellen. Het gaat in totaal om 23 gebieden waar Rijkswaterstaat het initiërend bevoegd gezag is (zogeneten

'voortouwgebieden'). Voorbeelden zijn de Waddenzee, de Noordzeekustzone, de Delta-wateren, het IJsselmeergebied, de Grensmaas en enkele beschermde gebieden in de Noordzee.

Sinds 2009 werken we aan de totstandkoming van de plannen. Dit jaar gaan naar verwachting 17 van de 23 plannen ter inzage, waarna ze definitief worden vastgesteld. Met de Natura 2000-beheerplannen van Rijkswaterstaat wordt bijna 75% oppervlakte van de Nederlandse opgave voor Natura 2000 gerealiseerd.

Griend staat model

Een broedgebied voor de grote stern en een rustpunt voor de trekvogels. Dat is van oudsher de belangrijkste functie van het vogeleiland 'Griend'. Het eiland is gelegen in het midden van de westelijke Waddenzee, langs de vaarweg naar Vlieland en Terschelling. Maar de laatste jaren neemt het aantal broed- en trekvogels behoorlijk af. Natuurmonumenten (natuurbeheerder Griend), Rijkswaterstaat (beheerder vaarweg) en de provincie Fryslân slaan daarom de handen ineen.

Verbetering van de kwaliteit van deze broedlocatie is een van de doelstellingen uit het Natura 2000 ontwerpbeheerplan voor de Waddenzee. Daarin is opgenomen dat de populaties van de grote stern, visdief en noordse stern niet verder mogen afnemen en op termijn moeten herstellen. Uit tellingen van de afgelopen jaren blijkt echter dat deze drie soorten kustvogels het moeilijk hebben. Daarom zal Rijkswaterstaat komend jaar 300.000 m³ zand aanbrengen ter versterking van het eroderende eiland. Ook wordt het eiland plaatselijk afgeschrapt om de verruiging te verminderen.

Strandwal

“Voor de zandsuppletie gebruiken we zand dat we hebben opgebaggerd om de vaargeul tussen Harlingen en Terschelling en Vlieland op diepte te houden,” legt Aante Nicolai, adviseur

Netwerkontwikkeling en Visie van Noord-Nederland, uit. “Tot nu toe verspreiden we het opgebaggerde zand vooral op diepe locaties in de geulen. Maar Rijkswaterstaat zet zich steeds meer in voor de leefomgeving. Daarom gebruiken we het zand nu deels ook om een kunstmatige strandwal voor Griend aan te leggen.”

“Wij hebben het beste met de Waddenzee voor”

Aante Nicolai

Nicolai is al sinds 2008 betrokken bij het opstellen van het beheerplan voor de Waddenzee. “Als grootste beheerder van de Waddenzee hebben wij het voortouw om via het beheerplan ervoor te zorgen dat de Waddenzee een zo natuurlijk mogelijk gebied kan blijven.” Rijkswaterstaat stelde het beheerplan samen met de ministeries van Economische Zaken en Defensie en de provincies Groningen, Fryslân en Noord-Holland op.

Duurzaam

Uitgangspunt bij de opzet van het plan was dat de Waddenzee ook in de toekomst duurzaam beheerd moet worden. “De Waddenzee is er niet alleen voor de vogels, vissen en

planten. In het gebied wordt gevist, gerecreëerd, gebaggerd en ook bijvoorbeeld aardgas gewonnen. Die belangen moesten we allemaal meewegen bij het opstellen van het beheerplan,” aldus Nicolai. Organisaties voor natuur, recreatie, visserij, bedrijven, gemeenten en waterschappen zijn daarom vanaf de start in 2008 betrokken bij de plannen. “In het begin werd er met een zekere scepsis naar Natura 2000 gekeken, maar inmiddels ziet men dat wij het beste voor hebben met de Waddenzee en de belangen die er spelen,” vertelt Nicolai.

Aandacht

Veel gaat er al goed in het kwetsbare Waddengebied. Dat komt omdat de Waddenzee al sinds 1980 een zogenoemd PKB-gebied is. Het aanwijzingsbesluit Natura 2000 uit 2009 benoemt concreet de habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten waaraan extra aandacht moet worden geschonken.

Na het goedkeuringsproces volgt de inspraak, waarna het beheerplan mogelijk begin volgend jaar definitief kan worden vastgesteld. Nog op tijd voor de start van de zandsuppletie bij het vogeleiland Griend. “We starten na het broedseizoen, want we laten de vogels komend voorjaar met rust,” stelt Nicolai vast.

Natura 2000-gebieden

- Vogelrichtlijngebied
- Habitatrichtlijngebied
- Vogel- en habitatrichtlijngebied

Focusgebied: duurzame bereikbaarheid

Duurzame mobiliteit

Rijkswaterstaat investeert in duurzame mobiliteit voor een schonere lucht en minder CO₂-uitstoot. Dit doen we enerzijds door zelf elektrische voertuigen te testen en op te nemen in ons eigen wagenpark, en anderzijds door te zorgen dat er door heel het land voldoende oplaadpunten aanwezig zijn.

Met 80 (deels) elektrische voertuigen is Rijkswaterstaat koploper binnen het Rijk. De kennis die we opdoen met het testen en het gebruik van de elektrische voertuigen, wordt in een expertteam gedeeld met andere Rijksdiensten.

Door het aanbieden van oplaadpunten toe te staan op verzorgingsplaatsen, ondersteunen we de markt. Voor het exploiteren en beheren van een oplaadpunt is een vergunning Wet beheer Rijkswaterstaat nodig. Deze vergunningaanvraag hebben we opengesteld voor alle marktpartijen.

Elektrisch rijden heeft de toekomst

Handhavers van de directie Oost-Nederland reden tot voor kort met zware off-roadauto's door de uiterwaarden. Deze 3-liter diesels waren nodig om 2 ton zware, drijvende olieschermen te vervoeren. Nu die activiteit grotendeels is uitbesteed, kunnen de medewerkers met een duurzamer voertuig uit de voeten.

In overleg met ons Wagenparkbeheer is gekozen voor de hybride Outlander PHEV. De wagens zijn voorzien van 2 elektromotoren en een brandstofmotor. Niet alleen zijn de auto's uitstootvrij als ze elektrisch worden aangedreven, ook zijn ze financieel aantrekkelijker en voordeliger in het gebruik.

Goed voorbeeld

“Dit is een heel goed voorbeeld van duurzaam gebruik van het wagenpark,” legt Frank ten Wolde, senior adviseur duurzame mobiliteit, uit. In zijn functie is hij al een aantal jaar bezig om duurzame rijden binnen Rijkswaterstaat vanzelfsprekend te maken. Met succes, want de afgelopen jaren is het aantal elektrisch aangedreven en plug-in hybride bedrijfsauto's aanzienlijk toegenomen. “Momenteel hebben we 39 volledig elektrische personenauto's en 41 plug-in hybrides, waaronder 37 Outlanders.”

“De voordelen van elektrisch aangedreven auto's zijn groot. Dat blijkt ook uit de praktijkproef die Rijkswaterstaat heeft gehouden. Die proef heeft ons inzicht gegeven in de gebruikerservaring en de financiële voordelen van e-rijden,” legt ten Wolde uit. Met name voor de eigenaar is er veel financieel voordeel te behalen. Dat komt doordat er minder onderhoud nodig is omdat e-voertuigen minder mechanische onderdelen hebben. Bovendien hoeven er geen brandstofkosten worden betaald.

Luchtkwaliteit

Ook voor het milieu is het rijden met elektrische of hybride voertuigen voordelig. “Elektrische auto's hebben over de hele keten – van productie tot aan verbruik – een lagere CO₂-uitstoot. Daarnaast hebben ze geen of minder uitlaatgassen, waardoor ze bijdragen aan een betere luchtkwaliteit. En ze maken minder lawaai, waardoor de geluidsoverlast afneemt,” aldus ten Wolde.

Binnen de overheid is Rijkswaterstaat voorloper als het gaat om duurzame bedrijfsauto's. Het wagenpark van Rijkswaterstaat bestaat medio 2015 uit 489 auto's met een CO₂-uitstoot van minder dan 88 gr/km. 619 auto's komen hier bovenuit. Ten opzichte van 2009 is het aantal bedrijfsauto's iets afgenomen. De CO₂-uitstoot is

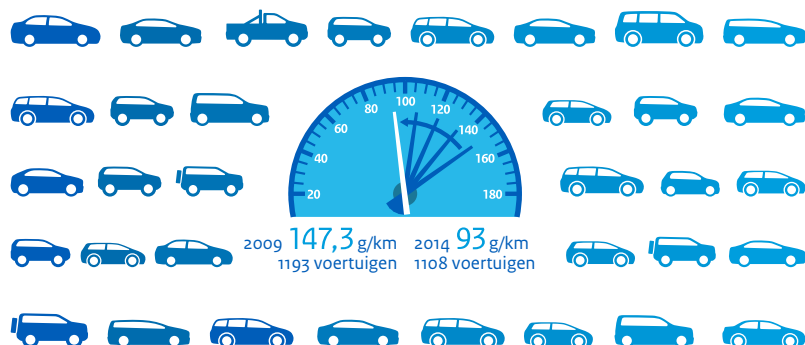
echter aanzienlijk gedaald van 147,3 naar 93 g/km.

Oplaadstations

Wie een elektrische auto aanschaft, moet er ook zeker van zijn dat er voldoende oplaadstations zijn. We hebben daarom gezorgd voor oplaadpunten bij al onze kantoorlocaties. Daarnaast faciliteren we de nationale oplaadinfrastructuur langs het hoofdwegenet. Langs de snelwegen in Nederland steeg het aantal laadstations in een paar jaar van 2 naar 40. In 2012 waren er circa 3.600 laadpunten in Nederland, waaronder 63 snellaadpunten. Ruim 3 jaar later zijn dat er bijna 15.000, waaronder 358 snelladers. Verder zijn er nog ongeveer 28.000 private oplaadpunten.

CO₂ uitstoot wagenpark 2009 - 2014

Deze weergave betreft alleen de personenauto's binnen de vloot van RWS en is gebaseerd op de theoretische verbruikscijfers (ECE fabrieksopgave).

Focusgebied: gezondheid

Geluid

Als beheerder van alle rijkswegen in Nederland is Rijkswaterstaat vanuit de Wet milieubeheer verplicht de geluidproductie langs rijkswegen te beheersen. Bij wijzigingen of het aanleggen en onderhouden van de rijkswegen houdt Rijkswaterstaat daarom altijd in de gaten of het geluid onder het vastgestelde plafond blijft.

Om aan deze geluidproductieplafonds (GPP) te kunnen voldoen zijn ongeveer 60.000 virtuele referentiepunten langs de rijkswegen ingesteld. We voeren jaarlijks berekeningen uit om te bepalen of de geluidproductie per referentiepunt onder het geluidproductieplafond blijft. Als daaruit blijkt dat het geluid op een bepaald

referentiepunt het vastgestelde geluidproductie overschrijdt of dreigt te overschrijden, onderzoeken we welke maatregelen we kunnen nemen. De resultaten van de berekeningen worden uitgewerkt in het 'Nalevingsverslag geluidproductieplafonds rijkswegen'.

In oktober 2014 is het eerste nalevingsverslag over het jaar 2013 verschenen. Uit dit verslag blijkt dat de berekende geluidproductie in 2013 in 99% van de gevallen lager is dan het GPP. In 0,6% van de gevallen is er daadwerkelijk sprake van een plafondoverschrijving. Bij 0,4% worden de overschrijdingen veroorzaakt door onvolkomenheden in de berekening of door het geluidregister gebruikte gegevens.

Aandacht voor geluid op tracé A10-Oost/A1

Een betere doorstroming voor het verkeer en het vergroten van de leefbaarheid van het gebied; dat zijn de 2 hoofddoelstellingen van de wegwitbreiding Schiphol-Amsterdam-Almere (SAA).

Afgelopen jaar is het eerste van de 5 deelprojecten, de aanpassing van de A10-Oost/A1 Diemen, voltooid. Het aantal rijstroken is per rijrichting van 3 naar 4 uitgebreid, er is 12 km geluidsscherm geplaatst en 9 km asfalt aangebracht.

In het gebied waar de A1 vanaf Amersfoort aansluit op de ringweg rond Amsterdam is iedere aanpassing maatwerk. Het knooppunt Watergraafsmeer wordt omringd door een aantal woonwijken, waarvan de bewoners 24 uur per dag worden geconfronteerd met het geluid dat het verkeer op de rijkswegen produceert. In dit project was er daarom vooral veel aandacht voor geluidreductie. Een pakket aan maatregelen zorgt er nu voor dat de geluidsoverlast voor omwonenden zoveel mogelijk wordt beperkt.

Overleg

Rijkswaterstaat heeft de afgelopen jaren heel wat uren overleg gevoerd

met een aantal betrokken gemeenten over de plaats en hoogte van de geluidschermen. Omdat het op de Zeeburgerbrug technisch niet mogelijk is om 9 m hoge schermen te plaatsen, is er gekozen voor hogere schermen op andere plekken langs de A10-Oost/A1. “Daardoor nam het aantal woningen met een geluidsbelasting van meer dan 48 dB uiteindelijk met nog eens 750 woningen af,” legt omgevingsmanager Paul Knoester uit.

Om een nog hogere geluidreductie te realiseren, is op het tracé ook dubbellaags zeer open asfalt beton (zoab) aangebracht. Omdat water door dit asfalt sneller wordt afgevoerd en het bovendien een geluidsabsorberend effect heeft, zorgt het zoab voor minder omgevingsgeluid. Ten opzichte van het normale Dicht Asfalt Beton levert zoab een geluidreductie op van zo'n 5 dB.

Gevelisolatie

“Uiteindelijk zal toch een aantal woningen een te hoge geluidsbelasting op de gevel hebben. Na afronding van de werkzaamheden onderzoeken we of het geluid in de woning voldoet aan de wettelijke

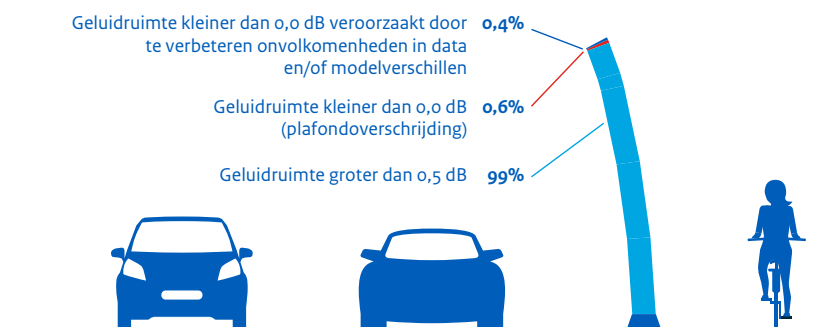
grens. Als dat niet zo is dan heeft de bewoner recht op gevelisolatie. Die wordt dan op kosten van Rijkswaterstaat uitgevoerd,” aldus de omgevingsmanager.

“We hebben zoveel mogelijk aan wensen kunnen voldoen.”

Paul Knoester

De aanpassing aan de A10-Oost/A1 zijn inmiddels afgerond. Niet alleen is de rijksweg verbreed en vernieuwd en zijn de geluidschermen geplaatst, ook zijn 17 viaducten aangepast en in totaal duizend bomen geplant. “We hebben dat gedaan in goed overleg met de gemeenten en de omwonenden. Er zijn informatieavonden gehouden en mensen konden hun voorkeur aangeven. Uiteindelijk hebben we zoveel mogelijk aan de wensen van alle belanghebbenden kunnen voldoen. Ik kijk daar met een goed gevoel op terug,” aldus Knoester.

Naleving geluidproductieplafonds 2013

Illustratie: Posad Spatial Strategies

Focusgebied: gezondheid

Slimme en gezonde stad

Bouwen aan een land met slimme, gezonde steden. Dat is 1 van de ambities van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Steden met goede wegen en openbaar vervoer, voldoende ruimte en water. Waar bedrijven kunnen concurreren met andere metropolen in de wereld. Gezond en aantrekkelijk voor inwoners.

Als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt Rijkswaterstaat samen met gemeentebesturen

aan initiatieven om in verschillende steden een gezondere leefomgeving te realiseren. De afgelopen jaren zochten we hiervoor al de samenwerking op met Eindhoven, Schiedam en Utrecht.

Gezonde verstedelijking past bij Rijkswaterstaat. Het onderwerp heeft zowel raakvlakken met ons eigen netwerk als met onze kennis van duurzaamheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie, circulaire economie en de consequenties daarvan voor de ruimtelijke inrichting en infrastructuur.

Gezonde mensen in een gezonde stad

Een gezonde stad is een stad met gezonde mensen. Dat uitgangspunt hanteerden Rijkswaterstaat en de gemeente Utrecht bij de ontwikkeling van het traject Gezonde Verstedelijking, voor het gebied aan de Jaarbeurszijde van het station. Mensen willen immers graag wonen, werken en genieten in een aantrekkelijke, gezonde en veilige leefomgeving. Om die te realiseren, is een goede samenwerking met zoveel mogelijk belanghebbenden essentieel.

Steden worden de komende decennia steeds belangrijker. In de hele wereld trekken mensen van het platteland naar de steden, die daardoor steeds groter en drukker worden. Om gezondheid en welzijn te bevorderen en een vitale, circulaire economie te realiseren, zullen stedelijke gebieden in de toekomst duurzamer moeten worden ingericht.

Zoektocht

In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu zocht Rijkswaterstaat in 2012 de samenwerking met de gemeente Utrecht. Het college ontwikkelde op dat moment plannen voor het Jaarbeursgebied als onderdeel van het

Centrumplan CU2030. Hierdoor ontstonden er mogelijkheden om het gebied, inclusief een deel van het Merwedekanaal, op een duurzame wijze te ontwikkelen. Dat sloot op dat moment uitstekend aan bij de plannen van Rijkswaterstaat voor de gezonde verstedelijking.

De start van het traject werd gemarkeerd door een werkexcursie. “We hebben die dag het gebied wandelend en fietsend bezocht. Het bleek dat vertegenwoordigers van bedrijven, overheden, kennisinstellingen en ook burgers allemaal andere beelden hadden bij het begrip ‘gezonde verstedelijking’. We spraken als het ware een andere taal,” vertelt Jan van Kempen, initiatiefnemer namens Rijkswaterstaat.

Daarom werd besloten om Kenniscentrum Healthy Urban Living een inspiratiedocument te laten opstellen. Het bureau gaf daarin een heldere stand van zaken en schetste in grote lijnen de mogelijkheden van het binnenstedelijke gebied. Het onderwerp werd nog aansprekender toen bureau Posad, op basis van ontwerpend onderzoek, een Stedenbouwkundige Toolbox Gezonde Verstedelijking ontwikkelde.

“Iedereen had andere beelden bij gezonde verstedelijking.”

Jan van Kempen

Stroomversnelling

“Afgelopen zomer kwam het traject in een stroomversnelling. Het nieuwe college van de gemeente Utrecht stelde een visie op – a Healthy Urban Boost - waarin onderdelen van de toekomstvisie en de Toolbox met elkaar zijn verweven. De gemeenteraad was enthousiast en stelde zich deze zomer achter de visie.”

De inbreng van Rijkswaterstaat is daarmee afgerond. De gemeente Utrecht brengt de collegevisie Healthy Urban Boost als City Deal in voor de Agenda Stad. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is daarvan de aanvoerder en pakt het samen met de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken verder op.

In de kern van de uitvoering

In onze samenleving komt aandacht voor een duurzame leefomgeving steeds hoger op de agenda. Samen met anderen investeren we in duurzame innovaties, werken we aan energiebesparing en duurzame energiewinning en slagen we erin onze duurzame ambities waar te maken. Mede door de inzet van Rijkswaterstaat wordt de infrastructuur van rijks- en waterwegen robuust en toekomstbestendig ontworpen.

Rijkswaterstaat neemt als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu zijn verantwoordelijkheid. De zorg voor de leefomgeving krijgt steeds meer aandacht bij de uitvoering en het onderhoud van projecten. Daarom geven we het onderwerp prioriteit. Dat is noodzakelijk om stapsgewijs te werken aan een organisatie waar de duurzame leefomgeving in de kern van de uitvoering staat.

De bestuursleden van Rijkswaterstaat hebben het onderwerp het afgelopen jaar tot hun persoonlijke verantwoordelijkheid gemaakt. Na een uitgebreide inventarisatie van de onderwerpen koos het bestuur begin 2015 6 thema's die de komende periode extra inspanning vragen.

6 focusgebieden

Het bestuur van Rijkswaterstaat heeft gekozen voor 6 focusgebieden, te weten Duurzame Bereikbaarheid, Duurzame Gebiedsontwikkeling, Duurzaam Waterbeheer, Energie en Klimaat, Circulaire Economie en Gezondheid. Deze 6 thema's werken we nog dit jaar verder uit. Daarnaast wordt per thema de voorbereiding van een aantal projecten concreet ter hand genomen.

Onderdeel werkwijze

De duurzame leefomgeving maakt ook nadrukkelijk onderdeel uit van de opdracht van Rijkswaterstaat. Duurzame leefomgeving wordt opgenomen in de Managementcontracten, het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT) en de Service Level Agreement (SLA) 2017-2020. We zoeken samenwerking met andere partijen om effectiever te zijn in onze zorg voor een duurzame leefomgeving.

De duurzame leefomgeving gaat meer behoren tot de kern van de organisatie. Zo'n verandering realiseer je niet binnen een korte periode. We zijn ons daarvan bewust, maar nemen voor de korte termijn stevige, concrete stappen. De complexiteit van ons werkveld vereist intensieve samenwerking met andere overheden en bedrijven.

Samen met anderen willen we de duurzaamheid in ons land naar een hoger plan tillen. Dat is de inzet van onze organisatie, die zich steeds bewuster wordt van haar verantwoordelijkheid voor een duurzame en gezonde leefomgeving.

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

www.rijkswaterstaat.nl
0800 - 8002

oktober 2015 | WVL1015TP187